

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО НАГЛЯДУ Й КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: УКРАЇНСЬКИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

PROBLEMS OF LEGAL REGULATION OF ADMINISTRATIVE SUPERVISION AND CONTROL OF LOCAL SELF-GOVERNMENT AUTHORITIES' ACTIVITY: UKRAINIAN AND FOREIGN EXPERIENCE

Петришина М.О.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри державного будівництва
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Стрілець Б.В.,
юрисконсульт
юридичної компанії «КПД Консалтинг»

Стаття присвячена аналізу норм вітчизняного й зарубіжного законодавства у сфері адміністративного нагляду та контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування. Наведено аргументи на користь прийняття окремого нормативно-правового акта, який має сприяти не лише формуванню цілісної системи адміністративного нагляду та контролю, а й укріпленню дієздатності місцевого самоврядування в Україні.

Ключові слова: адміністративний нагляд, контроль, органи місцевого самоврядування, органи державної виконавчої влади.

Статья посвящена анализу норм отечественного и зарубежного законодательства в сфере административного надзора и контроля над деятельностью органов местного самоуправления. Приведены аргументы в пользу принятия отдельного нормативно-правового акта, который должен способствовать не только формированию целостной системы административного надзора и контроля, но и укреплению дееспособности местного самоуправления в Украине.

Ключевые слова: административный надзор, контроль, органы местного самоуправления, органы государственной исполнительной власти.

The article is devoted to the analysis of the legal norms of national and foreign legislation in the field of administrative supervision and control of local self-government authorities' activity. There are given the arguments in favor of adopting a separate legal act, which should not only contribute to the forming of a coherent system of administrative supervision and control, but also strengthen the capacity of local self-government in Ukraine.

Key words: administrative supervision, control, local self-government authorities, state executive authorities.

Постановка проблеми. Актуальність статті зумовлена тим фактом, що сьогодні практика законодавчого врегулювання питань, пов'язаних зі здійсненням місцевого самоврядування в Україні, свідчить про відсутність єдиного підходу до розуміння цього політико-правового інституту й механізмів його втілення. Ситуація, що склалася, не сприяє ефективній реалізації Україною політики європейської інтеграції, розвитку співробітництва з Європейськими інституціями, передусім із Радою Європи та Європейським Союзом. Зокрема, конституційно-правові засади місцевого самоврядування й принципи Європейської хартії місцевого самоврядування суперечать одне одному, незважаючи на те що Україна взяла на себе зобов'язання щодо реалізації без жодних застережень. У зв'язку з цим на особливу увагу заслуговують питання відповідності норм вітчизняного законодавства європейським принципам і стандартам децентралізованого управління, що зафіксовані в Європейській хартії місцевого самоврядування, а також визначення основних напрямів удосконалення чинної системи місцевого самоврядування.

Зазначене повною мірою стосується й питань, пов'язаних зі здійсненням адміністративного нагляду та контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування в Україні.

Відтак метою статті є окреслення теоретичних, а також детальне висвітлення й аналіз проблем правового регулювання означених вище питань в Україні та зарубіжних країнах.

Виклад основного матеріалу. Насамперед важливо звернути увагу на те, що серед вітчизняних і зарубіжних учених не існує єдиної думки щодо змісту понять нагляду

та контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування.

Так, професор П.М. Любченко визначає ці поняття так: контроль за органами місцевого самоврядування – система заздалегідь спланованих чи позапланових дій органів виконавчої влади, які здійснюються з метою перевірки стану реалізації повноважень органів виконавчої влади на відповідній території; адміністративний нагляд за органами місцевого самоврядування – комплекс заходів органів державної влади, направлений на перевірку законності дій і рішень органів і посадових осіб місцевого самоврядування й визнання їх незаконними в судовому порядку [1, с. 357–358]. Як бачимо, поняття контролю застосовується щодо виконання делегованих органами державної виконавчої влади повноважень, а нагляд – власних повноважень органами місцевого самоврядування.

У свою чергу, В.В. Чуманова пропонує визначення більш широких щодо зазначених вище адміністративного нагляду та контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування понять. Зокрема, на думку автора, державний контроль у системі місцевого самоврядування – діяльність держави (ідеться не лише про органи виконавчої влади) щодо забезпечення ефективного й доцільного функціонування органів місцевого самоврядування за допомогою встановлення відповідності фактичного стану суспільних відносин нормативним приписам і стримування відхилень, що виявляються. Проте із цього визначення не зрозуміло, про які саме «відхилення» йдеться і як саме вони повинні «стримуватися». Державний нагляд у системі місцевого самоврядування автор визначає як діяльність спеціальних державних органів, що спрямована на забез-

печення законності функціонування органів місцевого самоврядування за допомогою консультативної участі в процесі муніципальної нормотворчості й прийнятті заходів реагування на виявлені порушення [2, с. 9]. Очевидно, що й П.М. Любченко, і В.В. Чуманова під час визначення поняття «нагляд» мають на увазі певну діяльність органів державної влади, спрямовану на перевірку дотримання принципу законності в діяльності органів місцевого самоврядування.

Натомість П.Д. Матвієнко під контролем за діяльністю органів місцевого самоврядування розуміє об'єктивно зумовлену, постійну, економічну, регламентовану нормами права, активну діяльність, яка здійснюється в певному організаційному порядку уповноваженими суб'єктами публічної адміністрації та громадськістю щодо діяльності органів місцевого самоврядування під час реалізації останніми у сфері публічного адміністрування власних і делегованих повноважень із вирішення місцевих (переважно) і загальнодержавних питань з метою встановлення об'єктивної й достовірної інформації про діяльність цих органів, стану дотримання ними законності й дисципліни, ефективність такої діяльності з можливістю оперативного втручання, виявлення та усунення причин і умов наявних порушень, припинення винних до відповідальності, виявлення шляхів підвищення ефективності зазначеної діяльності [3, с. 13–14]. Порівнюючи це визначення із запропонованими вище, можна побачити, що вчений розширює поняття контролю через складові поняття нагляду, з одного боку (зокрема стосовно виконання органами місцевого самоврядування власних повноважень) і включаючи до нього поняття відповідальності – з іншого. Наведені окремі приклади свідчать про відсутність єдиного підходу до питання адміністративного нагляду та контролю у сфері місцевого самоврядування.

У свою чергу, правове регулювання цього питання в Україні характеризується несистематизованістю, суперечливістю і, як наслідок, недостатньою ефективністю. Загалом у системі механізму державного контролю та нагляду за діяльністю органів місцевого самоврядування виділяють таке: 1) адміністративний контроль; 2) судовий контроль; 3) нагляд. При цьому чинні нормативно-правові акти не містять поняття адміністративного нагляду та контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування й чіткого механізму їх реалізації, що актуалізує питання щодо прийняття окремого нормативно-правового акта в цій сфері.

Вітязняне законодавство, закріплюючи відносну самостійність місцевого самоврядування, водночас допускає певне підпорядкування виконавчих органів місцевого самоврядування відповідним органам виконавчої влади, включаючи можливість здійснення ними контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування. Таке твердження випливає з ч. 4 ст. 143 Конституції України, згідно з якою органи місцевого самоврядування з питань здійснення повноважень органів виконавчої влади підконтрольні останнім [4].

У Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» цим питанням присвячено кілька статей. Так, ст. 20 «Державний контроль за діяльністю органів і посадових осіб місцевого самоврядування» визначає, що такий контроль може здійснюватися лише на підставі в межах повноважень і в спосіб, що передбачені Конституцією й законами України, і не повинен призводити до втручання органів державної влади чи їхніх посадових осіб у здійснення органами місцевого самоврядування власних повноважень. У свою чергу, у ч. 10 ст. 59 зазначається, що «акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування з мотивів їхньої невідповідності Конституції або законам України визнаються незаконними в судовому порядку» [5].

При цьому в ч. 2 ст. 71 цього Закону підкреслюється, що органи виконавчої влади, їхні посадові особи не мають

права втручатися в законну діяльність органів і посадових осіб місцевого самоврядування, а також вирішувати питання, зараховані Конституцією й законами до повноважень останніх, крім випадків виконання делегованих їм радами повноважень і в інших випадках, передбачених законом. Певною деталізацією цього положення є ст. 76 «Відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування перед державою», а саме ч. 2: «Органи та посадові особи місцевого самоврядування з питань здійснення ними делегованих повноважень органів виконавчої влади є підконтрольними відповідним органам виконавчої влади».

Крім того, ст. 35 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» визначає кілька принципів відносин місцевих державних адміністрацій з органами місцевого самоврядування, які стосуються також здійснення адміністративного нагляду та контролю, а саме: 1) взаємодія; 2) сприяння представників органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування; 3) обмеження нагляду та контролю законом; 4) урахування пропозицій органів і посадових осіб місцевого самоврядування; 5) попереднє повідомлення органів місцевого самоврядування в разі вирішення питань, важливих на місцевому рівні, центральними органами; 6) право участі в обговоренні таких питань; 7) право участі й виступу на засіданнях місцевих органів влади; 8) заборона втручання в діяльність органів місцевого самоврядування [6].

Відповідно до п. 1 ст. 8 Європейської хартії місцевого самоврядування, будь-який адміністративний нагляд (і/або контроль) за місцевими властями може здійснюватися лише згідно з процедурами та у випадках, передбачених конституцією або законом [7].

Згідно з положеннями п. 2 ст. 8, будь-який адміністративний нагляд (і/або контроль) за діяльністю місцевих властей, як правило, має на меті лише забезпечення дотримання закону та конституційних принципів. Однак вищі інстанції можуть здійснювати адміністративний нагляд за своєчасністю виконання завдань, доручених органам місцевого самоврядування. Це положення встановлює стандарт поєднання нагляду за законністю з контролем за доцільністю (адміністративний нагляд щодо власних повноважень муніципальної влади здійснюється виключно за законністю; щодо делегованих – допустимим є контроль за законністю й доцільністю, якщо останній відповідає вимозі правової визначеності й не протиставляється законності) [8, с. 13–14]. Водночас в Україні відсутність спеціальних процедур, надмірний обсяг делегованих повноважень, їхня функціональна переплетеність із власними повноваженнями й досі дають змогу контролювати діяльність органів місцевого самоврядування з порушеннями цієї вимоги.

Адміністративний нагляд (і/або контроль) за місцевими властями здійснюється так, щоб забезпечити домірність заходів (в оригіналі – пропорційність) контрольного органу важливості інтересів, які він має намір охороняти (ч. 3 ст. 8 Хартії). Поняття домірності контролю відсутнє в українському законодавстві. Натомість принцип пропорційності по-різному виявляється залежно від того, який предмет нагляду (чи контролю) і щодо яких повноважень органів місцевого самоврядування (власних або делегованих) здійснюється нагляд (і/або контроль). Згідно з цим принципом, орган, що здійснює нагляд (і/або контроль), під час здійснення своїх повноважень повинен діяти так, щоб якнайменше впливати на місцеву автономію, досягаючи при цьому бажаного результату [9].

Загалом варто відзначити, що питання адміністративного нагляду та контролю за органами місцевого самоврядування є предметом уваги в європейських країнах. У всіх державах співтовариства в тій чи іншій формі існує нагляд і контроль за законністю актів органів місцевого самоврядування, метою якого є дотримання змісту закону. Право цен-

тральних органів влади на здійснення адміністративного нагляду та контролю в деяких країнах прямо передбачається конституціями (Албанія, Данія, Швеція, Хорватія, Сербія, Італія, Греція тощо). Водночас конкретні правила і процедури можуть установлюватися законодавством суб'єктів федерації (наприклад, ФРН, Австрія) або законом, що регламентує порядок організації й функціонування місцевого самоврядування (наприклад, Фінляндія) [10, с. 54].

Так, згідно з положеннями Конституції Сербії (ст. 192) та відповідного законодавства, ідеться виключно про право центральних органів державної влади призупиняти дію актів місцевого самоврядування, щодо яких є сумніви щодо їх відповідності Конституції або Законам, і звертатися до Конституційного Суду (протягом 5 днів). Центральні органи державної влади також можуть розпустити муніципальну асамблею й водночас призначити тимчасовий орган для здійснення її повноважень. Загалом адміністративний нагляд здійснюється з метою забезпечення дотримання принципу законності [11]. При цьому, як зауважує Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи (далі – КМРВ РЄ), у Сербії склалася ситуація, за якої стала неможливою ефективна діяльність муніципалітетів (так, у 2011 р. було розформовано 11 муніципалітетів) [12].

Відповідно до положень чинного законодавства Греції, Генеральний Регіональний Секретар має право не лише на здійснення адміністративного нагляду, а й контролю. Так, усі акти муніципальних, комунальних і рад префектур, комітетів подаються до Генерального Регіонального Секретаря у визначений строк (для актів муніципальних і комунальних рад – 10 днів; для актів рад префектур і комітетів – 15 днів), який протягом 20 днів приймає рішення. Якщо акт визнається незаконним, він має право відкласти його виконання обґрунтованим рішенням, діючи за власною ініціативою або від імені виборців [13]. Разом із тим відзначено в доповіді КМРВ РЄ, що критерії, які застосовує Секретар, не завжди є універсальними або об'єктивними, частково через брак людських ресурсів (особливо юристів), необхідних для роботи з актами, а також частково через те, що його рішення можуть мати політичний мотив [14]. Генеральний Секретар може відсторонити орган самоврядування від здійснення своїх повноважень за пропозицією відповідного комітету. До його повноважень належить і розпуск органу з підстав, що становлять публічний інтерес. Такий розпуск можливий щодо першого рівня місцевих органів – за наказом відповідного міністерства; щодо другого рівня – за президентським указом. Водночас рішення Секретаря можуть бути оскаржені в судовому порядку (адміністративний суд), що відповідає п. 3 ст. 8 Хартії. Нагляд також здійснюється «інспекторами публічного управління», які доповідають Міністерству внутрішніх справ, публічного управління і децентралізації.

Певними особливостями вирізняється модель взаємовідносин держави й муніципальної влади Франції. Так, на думку деяких учених, ідеться про певну «опіку», тобто встановлену законодавством стійку систему взаємовідносин органів державної та муніципальної влади. Подібна система 1) має на меті не лише запобігання, виявлення та усунення порушень у діяльності органів місцевого самоврядування, а й інші специфічні цілі (наприклад, усунення суперечностей між органами муніципальної влади) та форми реалізації (наприклад, видання обов'язкових модельних актів з організації муніципальних служб); 2) включає в себе різні види контролю, заходи координації, підтримки й подальший вплив (застосування заходів відповідальності); 3) характеризується застосуванням усіх заходів впливу в адміністративному порядку; 4) допускає перевірку не лише законності, а й доцільності діяльності самоврядування в межах здійснення власних повноважень муніципальної влади, а також довільні, не встановлені законом критерії такої перевірки; 5) відрізняється всеохопним характером попередньої перевірки [15].

Зокрема, ключовою ланкою в системі державної виконавчої влади Франції є департамент – той єдиний рівень, де діє місцева державна адміністрація. На чолі цієї адміністрації – префект, а сама адміністрація наділена досить великими владними повноваженнями і включає в себе систему служб, які забезпечують здійснення державної політики на регіональному рівні [16; 17]. Оскільки префект є главою системи державної адміністрації в департаменті, окрім інших своїх повноважень, він як представник держави 1) наглядає за виконанням законів, указів і постанов Уряду та окремих міністрів; 2) здійснює адміністративний контроль за діяльністю департаменту і його комун та передає на розгляд адміністративного суду незаконні, на його думку, рішення територіальних колективів; 3) представляє державу в питаннях виконання всіх юридичних актів на рівні департаменту, підписує угоди від імені держави, а також представляє державу в органах правосуддя; 4) є розпорядником усіх державних видатків у департаменті й несе відповідальність за управління нерухомістю й іншим державним майном департаменту [18; 19].

Крім положень Європейської хартії місцевого самоврядування, Комітетом міністрів Ради Європи 18 вересня 1998 р. було ухвалено Рекомендацію № R (98) 12 «Про нагляд за діяльністю органів місцевої влади», яка спрямована передусім на втілення принципів, викладених у ст. 8 Хартії, з урахуванням інших основоположних принципів місцевого самоврядування (у тому числі правової, організаційної, фінансової самостійності тощо). У свою чергу, Додаток до неї містить керівні принципи, що визначають обсяг адміністративного нагляду, а саме: 1) забезпечення здійснення органами місцевої влади їхніх повноважень, якщо закон не передбачає іншого; 2) сприяння визначенню «власних повноважень» через їх делегування, що призведе до зменшення доцільності нагляду; 3) чітке перерахування в статутних положеннях видів діяльності, які підлягають нагляду; 4) обмеження обов'язкового адміністративного нагляду за діями певної важливості відповідно до службового становища; 5) зменшення аргіогі адміністративного контролю.

Цей Додаток також містить керівні принципи, які визначають процедури нагляду. Зокрема, стосовно процедури нагляду в адміністративних органах рекомендовано таке: 1) забезпечення існування лише одного наглядового органу першої інстанції, якщо потрібне втручання спеціалізованих наглядових органів (залежно від змісту діяльності, що підлягає перевірці), чітке визначення відповідних сфер компетенції таких органів з метою уникнення невизначеності, який саме орган повинен нагляд; 2) установлення в статутних документах часового ліміту, гарантованого наглядовому органу для здійснення аргіогі нагляду, і забезпечення, щоб у разі відсутності рішення протягом визначеного часу це означало позитивну відповідь [20].

В Україні, як і в інших європейських демократичних країнах, керуючись положеннями змісту п. 2 ст. 8 Європейської хартії місцевого самоврядування, можна виокремити державний адміністративний нагляд і контроль: 1) у сфері реалізації власних повноважень органів місцевого самоврядування; 2) у сфері реалізації делегованих повноважень органів місцевого самоврядування.

Формами державного адміністративного нагляду (та/або контролю) у сфері реалізації власних повноважень місцевого самоврядування є такі різновиди нормативно закріплених процедур виявлення порушень: 1) державна реєстрація статуту територіальної громади. Так, згідно з положеннями ч. 2 ст. 19 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», статут територіальної громади підлягає державній реєстрації в центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державної реєстрації (легалізації) об'єднань громадян, інших громадських формувань; 2) фінансова звітність. Відповід-

но до п. 9 Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку подання фінансової звітності» від 28.02.2000 р. № 419, органи місцевого самоврядування подають зведену фінансову звітність про фінансове становище, результати діяльності й рух коштів щодо всіх підприємств комунальної власності, а також зведену фінансову звітність про фінансове становище, результати діяльності й рух коштів щодо господарських товариств, акції (частки, паї) яких перебувають у комунальній власності, відповідним місцевим органам виконавчої влади щокварталу не пізніше 30 днів після закінчення звітного кварталу та щороку не пізніше 10 березня наступного за звітним року [21]. Згідно з положеннями ст. 111 Бюджетного кодексу України, Міністерство фінансів України здійснює контроль за дотриманням бюджетного законодавства на кожній стадії бюджетного процесу, зокрема, і щодо місцевих бюджетів [22]; 3) контроль за розглядом звернень громадян. Зокрема, згідно зі ст. 25 Закону України «Про місцеві державні адміністрації», місцева державна адміністрація забезпечує розгляд звернень громадян і їхніх об'єднань, контролює стан цієї роботи в органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в організаціях і установах, розташованих на відповідній території; 4) погодження актів у певній сфері діяльності з відповідними органами державної влади. Наприклад, відповідно до ч. 4 ст. 20 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», органи місцевого самоврядування зобов'язані погоджувати з Антимонопольним комітетом України, його територіальними відділеннями проекти нормативно-правових актів та інших рішень, які можуть вплинути на конкуренцію, зокрема щодо створення суб'єктів господарювання, установлення й зміни правил їхньої поведінки на ринку, або такі, що можуть призвести до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції на відповідних ринках, а також одержувати дозвіл Антимонопольного комітету України на концентрацію у випадках, передбачених законом [23] тощо.

Механізм державного адміністративного контролю у сфері реалізації делегованих повноважень органів місцевого самоврядування визначається Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку контролю за здійсненням органами місцевого самоврядування делегованих повноважень органів виконавчої влади» від 09 березня 1999 р. № 339. Відповідно до п. 2 Порядку, контроль за здійсненням органами місцевого самоврядування делегованих повноважень органів виконавчої влади покладається на відповідні місцеві державні адміністрації та Раду міністрів Автономної Республіки Крим, а у випадках, передбачених законодавством, – на міністерства й інші центральні органи виконавчої влади, їхні територіальні органи [24].

Формами цього контролю є такі: 1) аналіз актів органів місцевого самоврядування. Так, відповідно до п. 6 зазначеного вище Порядку, копії актів органів місцевого самоврядування, прийнятих із питань здійснення делегованих повноважень органів виконавчої влади, протягом 10 днів із дня їх прийняття надсилаються до органу, що здійснює контроль, який, у свою чергу, у разі виявлення невідповідності такого акта закону надсилає повідомлення про це

відповідному органу протягом трьох місяців; 2) надання органами місцевого самоврядування інформації про виконання делегованих повноважень органів виконавчої влади. Згідно з п. 7 Порядку, виконавчі органи сільських, селищних, міських рад один раз на півріччя до 10 числа місяця, що настає за звітним періодом, надсилають інформацію про виконання делегованих повноважень органів виконавчої влади до органів, що здійснюють контроль. На вимогу органу, що здійснює контроль, виконавчі органи сільських, селищних, міських рад мають надавати інформацію про виконання окремих делегованих повноважень; 3) проведення перевірок діяльності виконавчих органів сільських, селищних, міських рад. Зокрема, відповідно до п. 8 Порядку, порядок, періодичність і терміни проведення перевірок здійснення виконавчими органами сільських, селищних, міських рад делегованих повноважень визначаються керівником органу, що здійснює контроль, тощо.

Висновки. На основі аналізу можна підсумувати, що нормативно-правові акти, які регулюють окремі питання контролю й адміністративного нагляду за діяльністю органів місцевого самоврядування, характеризуються розгалуженістю, несистематизованістю, що може призводити до формалізації діяльності органів місцевого самоврядування, їх фактичної нездатності вирішувати питання місцевого значення, а часто й неможливості виконання делегованих виконавчими органами повноважень, надмірного контролю з їх боку, дублювання функцій різних контрольних органів, неналежного та несвочасного усунення правопорушень тощо. Вияви надмірного нагляду (контролю), зокрема непрямого тиску місцевих державних адміністрацій на місцевих виборних представників, що не може свідчити про дотримання принципу пропорційності здійснюваного адміністративного нагляду (чи контролю) [25], викликали занепокоєння й представників Делегації КМРВ РЄ під час чергового моніторингового візиту до України.

Ураховуючи викладене, доцільно звернутися до Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Одним із завдань реформування є встановлення механізмів державного контролю за законністю рішень органів місцевого самоврядування і якістю надання населенню адміністративних і соціальних послуг. Концепція передбачає такий комплекс заходів, що сприятиме вирішенню означеного питання [26; 27].

Уважаємо обґрунтованим запропонований розробленим на основі Концепції проектом Закону «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)» механізм контролю з боку виконавчої влади (в особі префекта) за дотриманням органами місцевого самоврядування Конституції й законів України [28]. При цьому, підтримуючи думку тих учених [29], які наголошують на необхідності прийняття окремого закону в цій сфері, упевнені, що останній сприятиме розвитку місцевого самоврядування як основоположного інституту громадянського суспільства й демократичної правової держави, зокрема, шляхом унеможливлення допущення надмірного контролю, а також втручання у діяльність органів місцевого самоврядування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Любченко П.М. Муніципальне право України : [навч. посіб.] / П.М. Любченко. – Х. : ФІНН, 2012. – 496 с.
2. Чуманова В.В. Обеспечение эффективности механизма государственного контроля и надзора в системе местного самоуправления : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. / В.В. Чуманова. – Челябинск, 2009. – 24 с.
3. Матвієнко П.Д. Контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування як суб'єктів адміністративного права України : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. / П.Д. Матвієнко ; Запоріж. нац. ун-т. – Запоріжжя, 2011. – 16 с.
4. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/paran4870#n4870>.
5. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
6. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999 р. № 586-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/586-14>.

7. Charte européenne de l'autonomie locale. Strasbourg, 15.X.1985 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://conventions.coe.int/Treaty/FR/Treaties/Html/122.htm>.
8. Елисеєва С.В. Основания и пределы государственного административного контроля в сфере местного самоуправления в РФ / С.В. Елисеєва [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://law.spbu.ru/Libraries/e2cc86aa-98e3-4c6c-adb5-487cc4de8148.sflb.ashx>.
9. Европейская хартия местного самоуправления и Пояснительный комментарий к ней. Общественное объединение «Развитие» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://evolutio.info/content/view/245/38/>.
10. Петришина М.О. Практика імплементації Європейської хартії місцевого самоврядування у зарубіжних країнах / М.О. Петришина // Теоретико-правові засади місцевого самоврядування: аналіз зарубіжного досвіду. – Х. : Оберіг, 2013. – С. 5–70.
11. Constitution of the Republic of Serbia. Under Article 73 Item 8 of the Constitution of the Republic of Serbia and Article 10 para.1 of the Law on Referendum and People's Initiative ('Official Gazette of RS', no. 48/94 and 11/98) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.srbija.gov.rs/cinjenice_o_srbiji/ustav.php?change_lang=en.
12. Local and regional democracy in Serbia Rec. 316 (2011) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1857235&Site=Congress>.
13. Structure and operation of local and regional democracy. Greece. Situation in 2012 / Council of Europe, January 2013. Printed at the Council of Europe [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/Structure_and_operation_Greece_2012.pdf.
14. Regional democracy in Greece. Explanatory Memorandum [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1571657&Site=COE>.
15. Євтушенко О.Н. Принцип субсидіарності у взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування: досвід Франції / О.Н. Євтушенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2009_18/Gileya18/P6.pdf.
16. Ворона П. Префект як провідник і гарант втілення державної політики в регіонах і орган контролю місцевого самоврядування (досвід для України) / П. Ворона // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць Одеського регіонального інституту державного управління. – Одеса, 2009. – № 1. – С. 8–16.
17. Переходов В.А. Зарубежные модели взаимодействия органов государственной власти и местного самоуправления: сравнительный анализ / В.А. Переходов // Вестник ПАГС. – 2012. – № 419. – С. 22–28. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vestnik.pags.ru/vestnik/archive/Arhiv%2032/Perekhodov.pdf>.
18. Вюртенбергер Т. Історія та легітимізація децентралізованої держави / Т. Вюртенбергер [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.municipal.gov.ua/data/loads/2005_zbirnik_problemtrans_statia_vurtenberger.doc.
19. Ткачук А. Хто такий префект? І навіщо він потрібен Україні? / А. Ткачук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.spa.ukma.kiev.ua/konst/article.php/2007112313120650>.
20. Recommendation Rec (98) 12 of the Committee of Ministers to member states on supervision of local authorities' action (Adopted by the Committee of Ministers on 18 September 1998 at the 641st meeting of the Ministers' Deputies) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2012/10/Recommendation-Rec-199812-on-supervision-of-local-authorities-action.pdf>.
21. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. № 419 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF>.
22. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/para1696#n1696>.
23. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26.11.1993 р. № 3659-XI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>.
24. Про затвердження Порядку контролю за здійсненням органами місцевого самоврядування делегованих повноважень органів виконавчої влади : Постанова Кабінету Міністрів України від 09.03.1999 р. № 339 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/339-99-%D0%BF>.
25. Місцева і регіональна демократія в Україні CG(25)8 FINAL, KMPB РС, 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2014/01/pdf>.
26. Висновок до проекту Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, м. Страсбург, 01.10.2013 р. CELGR / LEX5 / 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2013/11.pdf>.
27. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.
28. Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади) : Законопроект від 01.07.2015 р. реєстр. № 2217 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55812.
29. Взаємодія органів державної влади та місцевого самоврядування у межах нової системи територіальної організації влади в Україні / Національний інститут стратегічних досліджень. – К., 2011. – 54 с.